

САҢА ОЛОХ

СЭТИННҮЙ
12 КҮНЭ
СУБУОТА

№№ 130-131

(9345-9346)

Чурапчы чыгуучу хаана

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТӨН ТАХСАР

СЭТИННҮЙ 12 КҮНҮТӨР УЛУУСКА ТЫА ХАҢААЙЫСТЫБАТЫН УЛҮЙТӨРӨН БЫРАМЫННЫ

ЧУРАПЧЫ УЛУУҢУГАР 2002 – 2006 СЫЛЛАРГА ТЫА СИРИН САЙДЫТЫН РЕСПУБЛИКАНСКОЙ ПРЕЗИДЕНТ ПРОГРАММАТЫН ОЛОХХО КИЛЛЭРИИ ТУРУГА. 2002 - 2004 сс.

Республика Президентин 2002 сый алтынны ый 17 күнүзгө 566-№ дээк ыйааар олобура тыа сири 2002 – 2006 сылларга социальнай – экономикай сайдытын программата ылылган турар. Програма сүрүн сыалынан тыа сири олобура инники сайдытыгар, баар материалнай-техникай, финансовый уонна үлэ күлүн туһанан дьон олобура тулсары буслар.

Улууска 17 нэһилиэк, 8 производственной участка баалар, манна барыта 19821 киһи олоһор, 1000 элбэх нэһилиэккээх 4 бөлүөлөк баар (Чурапчы, Холтобо, Одьулуун, Болугур) нэһиликтэр.

Улуус сүрүннөөн тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оңорууна, батарынан дьарыктанар, улуус экономикай тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оңоруу 42 % ылар, атын салаалар: аты-эргиз 31 %, тутуу 22 %, промышленность 5 %.

Тыа хаһаайыстыбатыгар сыһыаннаах сирдэр уопсай иннээрэ 49439 га, ол иһиттэн бааһына 15,2 % (7533 га), ходоһа 63,5 % (31391 га), мөңчирэн 21,3 % (10515 га).

Улууска 261 бааһынай хаһаайыстыбаларга, 876 киһи үлэтир, манна талынан "Чыапара", "Мындабайы", "Барамма", "Мээн-диэ", "Чурап", "Туора-күөл", "Лауреат" тыа хаһаайыстыбатын

тонна ылылган үнүү 36,5 % тэннэстэ. Бурдугу хомуйуу 1179 тонна, 333 тонна аччаан, 846 тонна хомулунна, 1 гектартан үнүүнү ылы ордотунан 9,2 центнергэ тэннэстэ. Түлүзү сорогускалааһын 659 тыһ. солкубайтан, 2004 сылга 842,7 тыһ. солкубайга туттулган, үнүү 183,7 тыһ. солкубайынан, ол эбэтэр 27,8 % үрдэстэ.

Бородууксуйаны батарыга "Чурапчы" ТХПК уонна Маарыкчаан ПО үлэтиллэр. Үтү сорогускалааһын 7011,7 тонна 8027 тоннага тиздиллэн, 1015,3 тонна эбиллэн үнүү 14,5 % тэннэстэ, эт бары көрүгүн сорогускага тыһынаах ылааһынан, 727 тонна, 731 тоннага тиздиллэн, үнүү 0,5 % тэннэстэ. Үтү оңуфтары оңорон батары 2002 сылга 407 тонна буоллаһына 819 тоннага 2004 сый түмүгүнөн тийдэ, үнүү 2,1 төгүл буолла. Арыны оңорон батары 305 тонна, 335 тоннага тиздиллэн, үнүү 9,8 % тэннэстэ. Килиэп уонна бурдук оңуфтарыга 1717 тонна, 32 тоннага эбиллэн, 1749 тоннага тиздиллэн. Кондирерский оңуфтарыга 16 тонна элбэх оңуфтан, 40 тоннага тэннэстэ.

Сири кытта үлэс улууска сүрүннөөн 16 бааһынай хаһаайыстыбалары, "Мындабайы" ТХПК талынан, Республика Президентин ыйааарынан тариллибит "Чурапчытаагы МТС" аһаас акционернай общество дьарыктанар. МТС тариллиэтигэр 909 гектар эргэ бааһынай чөлүгү туһар, 57 километр күрүгүн тутта, бийик сайын 2 сеначай комплексы үлэтиэн, 1750 тонна сеначай сорогускалааһа, бу сеначай нэһиликкээргэ чопчоттолох сыананан атыллар. Мырыла 120 гектарга "зеленка" ыһан бааһыда үнүү ыла. Төһө нэһиликтэр ыһыт бурдугунан "Сахазеропродукт" тариллиэн кытта былааны толорууга толору ааһыста. Тариллэ бурдугу астыр мөһүсөтэ үлэсөөккө турар биринчолонист тастан адалылар сыры сыаната ыраахана, бэйэ үн-орбит бурдугун туһанарга ЗАВ-10 бурдугу ыраастып, куурдар оборудованиэ үлэсөөтэ буолар. ЗАВ-10 монтажанан бүтүн турар ээри, үбүлэни сорогуска электрелинэ тардылыбаака үлэтир кыаба суок.

Тутууга:

Президентский программа үлэтиэтигэр уонна бу программаны сэргэ үлэтир "Мин республика ХХI үйүз" программанын республика бюджетинан керүүлэр үлэс бэйэ үбүн кытаһынанан улууска элбэх тутар-танар үлэтир ытыллылар.

"Чурапчы" ТХПК Мугудайга 2004 сылга үтү стерилизациялыр, кондирерский, тыа отонун астыр, алкоголь суук утары кутар сыктардаах 15028,5 тыһ. солкубай суумалаах "Пищевкомбинат" үлэс киллэрдэ, модульнай үтү астыр сыктар бэрэ, Улахан-күөл, Ворса, Кындай, Хахыах, Мэлдэхсэ участкаларыгар, Кытаанах, Бахсы, Мырыла нэһиликтэригэр тутулулар. Төһө, Хайахсыт, Чурапчы ары сыктарыгар үтү тымытар установкалар турорулулар. Производственной базалары тутууга ТХПК, бааһынай хаһаайыстыбаларынан элбэх үлэ ытыллына, ол курдук "Туймаада" үл-карны корпорациятын кредитигэр сана 4 сыйлык, 7 сыйлы баата, 3 сыйгу турар хотону тутулулар, "Ситис", "Петрострой", "Таба-бааһы", "Танда" бааһынай хаһаайыстыбаларга бэйлэригэр үлэтигэр сана сыйлыктары, хотоннору тутулар.

Электростанцияны сайылыктары хааныйыны быстар мөһөтө, линиялар, подстанциилар эргэрэн туһаттан тастылар, уруу-алдыты түбэлтэлэр баалар. Килиэти инки сылга сагалыы электрелинэ Төһө нэһиликтэр "Орус баһа" сайылыка "Азана" бааһынай хаһаайыстыбата, Түөкү участкага "Намдарыкы" сайылыка участка дьаһалтата бэйлэригэр үлэтигэр оңордулар.

Програма чэрчитинан ветеринарнай управлениенан, сана искусственин сэмэлээр пууннаах ветеринарнай участка дьолордо Одьулуун, Холтобо, Чакыр, Сылан, Соловьев нэһиликтэригэр тутулулар. Управлениенан бары сэрэтэр, эпизоотический кутала суох буолууну хааныйытыга, тыа хаһаайыстыбатын ылыллылар бородууксуйа дьон доруобуйатыгар кутала суох буоларыгар, араас хайыскалаах үлэтир, анализгар оңуфталлар, вакцинациялар, витаминизациялар былааннаахтык ытыллылар. Ветеринарнай лабораториянан элбэх анализ сүөгү дордохой атыллыгын, улуус таһыттан тизлэн киэрэр бородууксуйаны бэрэбэрээлэтигэр ытыллылар.

Тыа хаһаайыстыбатыгар эргэ буолбакка бары улууска баар тариллэри салтаас чааһынан, бензининан, дизтопливанан уонна да атын тыа хаһаайыстыбатыгар сыһыаннаах техниканы, табарынан хааныйытыга "Чурапчытаагы МТС" тариллэ таһаарылаахтык үлэтир. Сылга 17925 тыһ. солкубайдаах табары атылылар, оңору оңорор, ол иһиттэн 14120 тыһ. солкубайдаах уатык матырыйаалларын, 3545 тыһ. солкубайдаах салтаас чаастары, 260 тыһ. солкубайдаах атын табардары атылылар.

Нэһиликтэргэ производственной объектары талынан үтү социальнай хайыскалаах тутулар үлэтир киридилэр. Төһөгө, Бахсыга, Алабага – таас оскуолалар. Улахан-Күөл участкага начальнай оскуола, КСК, Хадаарга, Болтоно, Хайахсыкка спортчей сагалар. Одьулуунга, Мындабайыга – культура дьолордо. Арылаахха, Чакырга, фельдшерский пууннар, Мындабайыга оро саллиг эмитир диспансер. Кытаанахха, Мугудайга, Соловьевка, Хайахсыкка сана бааһына дьолордо, Холтобого сана бааһына дьолордо бу дьыл иһинан үлэтир кирихтээх.

Сибээсэ инки сылларга производственной участкалары, нэһиликтэри хааныйытыга бааһыда үлэ барда, ол курдук эргэ автоматический станциялары электроннай көһөрүү Чакыр, Хайахсыт, Алабага, Болтоно, Мугудай, Хахыах, Кытаанах, Арылаах, Одьулуун нэһиликтэригэр, Ворса, Түөкү, Урэх-Күөкү участкаларыгар ытыллына. Бөһүөлктэр ис линияларга сананан солбулулар.

Улууска "Лена – Туора күөл" водовода тутулурун бөһүөлктэри уулаһытыга, водопроводтары тутууга Тыа хаһаайы-

стыбатын министерствота, улуус дьаһалтата былааннаах үлэти ытыллар, Хайахсыт, Хахыах, Болтоно, Одьулуун, Холтобо нэһиликтэригэр водопроводтар тардылынылар уонна маньык хайыскалаах үлэ салгы барар. Мындабайы, Чурапчы бөһүөлктэригэр, Улахан-Күөкү бэрэ участкаларыгар нэһиликкээ бэйэ күлүнэн эмнэ водопроводтары тардан үлэтиллэр. Ууну хаһаайытыга элбэх өрттөөх үлэти ГУП "Мелиоратор" ыһан кэлэ, ол курдук Харбалаан, Кытта – Күрүбэ, Уун-Күөлгэ шлоз регулятордар, Туора-Күөлгэ уроневый регулятор оңуфтулулар, Чурапчы бөһүөлктэргэ Куокара үрэххэ саллиныны уу ыларыттан көнүсүүр дамба оңуфтулуна. Чурапчы, Дирин күөлүгэр биринчирин бөһүөлктэргэ ХЭТ "Дорстрой", ГУП "Мелиоратор" үлэтиллэр. Буор ыһытар Кытаанах нэһиликтэргэ Лоскуй, Нама күөлүгэр тутулулар, саасы биринчээ бөһүөлктэргэ элбэх өрөмүөннүүр-тутар үлэтир ытыллылар.

Улуус ис суолларын оңорууга:

Нэһиликтэргэ инки ардыларынаагы суоллары оңоруу былааннаахтык ытыллар, манна ГУП АД "Чурапчы", ХЭТ "Дорстрой" үлэтиллэр. Чурапчы – Дирин суола тутулган үлэти киллэрдэ, Хадаар, Чакыр дьикти салгы оңуфталлар. Чурапчы – Арылаах суолун тутуу исини салгы ытыллылар.

Бөһүөлктэр ис суолларын тулсаран оңоруу, Алабага, Ары-

лаах, Кытаанах, Чурапчы нэһиликтэригэр, оттон Дирин бөһүөлктэргэ салгы ытыллар.

2005 сый 10 ый түмүгүнэн улууска 29839 төбө инэх сүөгү ол иһиттэн 10101 төбө инэх инэх, бааһынай хаһаайыстыбалар ылар өлүктөрү 27,5 %, чааһынай ыаллар 69,2 %, подсобнай хаһаайыстыбалар 3,3 %, 12111 төбө сүөгү ол иһиттэн 7030 төбө биз иһитлэн тураллар, бааһынай хаһаайыстыбалар ылар өлүктөрү 47,4 %, чааһынай ыаллар 37,8 %, подсобнай хаһаайыстыбалар 14,8 %. Үтү сорогускалааһын 6979,6 тоннага тиздиллэн 10 ыйдаах былаан 92,2 % туолла, ТХПК "Чурапчы" 92,4 %, ПО "Маарыкчаан" 90 % толордулар. Сылаары былаантан хаалы улахан, 1051 тонна, былаантан хаалы 86,9 %. Эти сорогускалааһына үлэ тарзэһинэхтик ытыллына, барыта 1600 төбө инэх сүөгү буюуна астана, бу күнүзгөн эи тоһуу тутуу садалана.

Кыстыкка киригэ улуус үрдүнэн 27428 тонна от оттонон былаан 80 % туолла, ол иһиттэн ТХПК "Мындабайы" 200 тонна, "Туолука" бааһынай хаһаайыстыбата 100 тонна страховый оту сорогускалааһылар. Манна сэргэ 1750 тонна сеначай, 2275 тонн "зеленка" бэлэмниэнэ. Улуус таһыттан Чурапчы саллинегэ Таатта Чымаһыттан 150 тонна оту атылаһага бэлэмниэр. Хайахсыт нэһиликтэ Амма Сулаһыттан 100 тонна оту ыларга дуоһаардан харчыларын төһө сылдылар. Республика Правительствотун 1046 №-дээк кыстыгы этинэ туруруга анымыт дьаһалгар олобура, атылаһылар оңо 1 тоннагыгар 500 солкубайдаах компенсация, улуус тас өттүтүн уонна улуус иһигэр атылаһылыгы оту тейиэ-таһыга комолер оңуфталлар.

2002 сылга ытыллыгыт Республиканский Президентский Програма хайыскаларын ситиһилээхтик түмүктээн, инкитин 2007–2010 сылларга ытыллыахтаах сана Президентский Програмага улуус инки сайдытыгар, кэскили түстүү былааннары ыһынан, ону олоххо киллэрэн, улууспут дьонун – сэргэтин олобура есо тулсарга ыһан, үлэтигэр-хамсыгар дьон ыһырабыт.

"Чурапчы" бааһынай хаһаайыстыба салайааччыта Луковцева М.К.

производственной кооперативтар. Хааныйар тариллэлэригэр: ХЭТ "Чурапчытаагы МТС", ГУП "Мелиоратор", ААО "Чурапчытаагы МТС", ветеринарнай управление, ДГУП "Сахазеро", сорогускалааһы тариллэлэринэн: ТХПК "Чурапчы", ПО "Маарыкчаан" үлэтиллэр. Орто уопсай үрэхтээһин ситиминан агропрофильнай хайыскалаах: Дириннээр, Төһөдөө, Сыланнаа, Аммагаа, Соловьевтаагы орто оскуолалар, тыа хаһаайыстыбатын производствотун – сүөгү интигит, сири кытта үлэс, механизацияда оңору дьирингэти үрэтэллэр, оскуолалар подсобнай хаһаайыстыбалардаахтар, оңон оро тыа хаһаайыстыбатын производствотыгар бөһүөлкэ сибээсээхтик үрэтэллэр, оскуоланы бүтэрэригэр анал докумуну ылар ситиһиллэр.

Президентский программаны олоххо киллэригэ сүөгү, сылгы ахсаана уонна тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оңоруу 2002 сылы, 2004 сылы кытта тэннэстэххэ:

Сүөгү, сылгы, килиэккээх кыыл интигитин: Бинах сүөгү ахсаана 2004 сылга 28165 төбө иһиллэн, 2002 сылтан 341 төбөнөн аччаата, ыһан ыһах ахсаана 9885 төбөтөн 37 төбөнөн аччаан 9848 төбө тийдэ. Сылгы ахсаана 10671 төбөтөн 371 төбөнөн эбиллэн 11042 төбө тийдэ, биз ахсаана 6357 төбөтөн, 868 төбөнөн эбиллэн 7225 төбө тийдэ. Килиэккээх кыыл (хара саһыл) ахсаана 128 төбөтөн, 20 төбөнөн эбиллэн 148 төбө тийдэ, сибиниэ ахсаана 2024 төбөтөн, 829 төбөнөн аччаан 1195 төбө тийдэ, дьик кетерэ 13882 төбөтөн, 4259 төбөнөн аччаан 9623 төбө тэннэстэ.

Улууска племенной сүөгү, сылгы, хара саһыл интигитин сүрүннөөн "Чыапара", "Мындабайы" ТХПК уонна "Азана", "Комплекс", "Бэрэ" оттон да атын бааһынай хаһаайыстыбалар дьарыктаналлар, барыта 720 племенной сылгы ол иһиттэн бизэ 547 төбө, ыһах сүөгү 1404 племенной төбө ол иһиттэн 590 ыһах ыһах баар. 2004 сылга племенной атыга 49 убаһа атыллына, 2005 сылга 35 убаһа атыллына былааннаар, 2005 сылга Уус-Алдан, Мээн-Ханалас, Амма улуустарын хаһаайыстыбаларыттан тыа хаһаайыстыбатын министерствотун сүөгү интигитигэр уонна племенной үлэс департаментинан, "Чурапчы" ТХПК көһүр төһөтөн 195 племенной ыһах сүөгүнү ытыллыт. Искусственной сибээһинэн нэһиликтэринэн 24 осеменатор үлэтир, сибээһинэн былаан 61,5 % туолан иһэр. 2004 сылга 10, 2005 сылга 5 сана дьон осеменатор идэтигэр үрэтэллэр. Бүтүүн нэһиликтэринэн искусственной сибээһинэн Одьулуун, Чакыр, Төһө нэһиликтэргэ киэрэр баран күтүөткөх үлэ барбата.

"Чыапара" ТХПК 40 төбө килиэккээх кыыл сана көрүгүн, норканы атылаһага базатын бэлэмнээбит бу күнүгэ адалылар.

Бородууксуйаны оңорууга, батарыга:

Тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оңоруу былаана улууска 2002 сылтан эриэ-дэхси толорулган иһэр, ол курдук үтү валовой ыһа 11575,2 тонна 14664 тоннага тиздиллэн 24,7 % үлэтигэр, Бир ыһахтан үтү ыһаһын 1015 киллэти, 1320 киллэ тиздиллэн, эбиллэн 30 %. Эти валовой оңоруу тыһынаах ыһаһынан 2005 тонна 2567 тоннага тиздиллэн, улаатын 12,8 %. Үтү, эти оңорууга ылар өлүктөр бааһынай хаһаайыстыбалар 27,5 %, нэһиликкээ 69,5 %, ТХПК 2,6 %, подсобнай хаһаайыстыбалар 0,4 % тэннэстэ. Хоргооптуй хомуура 155,3 тоннага эбиллэн, 574 тонна хомулунна, оңоруот аһын ыһы 119,9

Тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыга күнүтэ түбүгүрэр бир дойдутаахтарбытын, бу салаа ветераннарын, улуустагы ветеринарнай управлениэ үлэтигэр Тыа хаһаайыстыбатын күнүтэ интигит, истинник эбэрээлибит!

Чулаан СР Тыатын хаһаайыстыбатын министерствотун Бочуотунай грамотатынан наараадаламыт бир идэлээхтигэр, лаборатория бырааһын К.В.Максимованы, министерство Махтал сүрүгүн наараадаламыт Мугудай нэһиликтин ветеринарнай араһын М.Д.Васильеваны, министерство иннээр ветеринария департаментин Бочуотунай грамоталарынан наараадаламыт лаборатория араһын Л.Н.Архипованы, Сылантан ветфельдшер Е.П.Лебедеваны, Мындабайыттан ветфельдшер Л.В.Софронованы, Болугуртан ветфельдшер В.В.Сазоновы, лаборатория лаборанткатын М.Н.Филиппованы, ветврач Л.К.Арижакованы, Чурапчы улууга тариллибит 75 сылаах үбүлүүнү медальнан наараадаламыт үлэтигэрбитин – управление бырааһын В.Н.Соловьевы, Хадаардагы ветучасток сибээсээһин Д.К.Андрасованы, Мындабайыттан ветврач В.И.Николаеваны, лаборатория лаборанткатын В.И.Сибирякованы, Сылантан ветфельдшер Р.П.Прудецкую, Алабаган ветфельдшер Е.А.Ефимованы, Төһөдөө ветучасток сибээсээһин К.И.Гулеваны, манна талынан улуустагы тыа хаһаайыстыбатын уонна ветеринарнай управлениелар наараадаларыгар тиксикит бары үлэтигэр истинник эбэрээлибит!

Кытаанах доруобуйаны, үлэтигэр үрдүк көрдөрүүлэри, туруктаах буолууну, бар дьон махталын, бары үчүгэй баарабыт.

Эбэрээни кытта улуустагы ветеринарнай управление салалтата.

Саха сирингэр почтовой-сберегательнай кассалар 1884 сылтан аһыллыбыттара, 1908 сылтан сберкассалар управлениелара тэриллибиттэрэ. Билигин Саха сирингэр 33 өтүөлүк сберкасса баар. Ол иһингэр 500-тэн тахса филиал үлэлиир. Дойду үрдүнүн бааннар реформалара ытыллыбытынан сибээстээн 1968 с. сберегательнай кассалар сберегательнай баанна уларытыллан тэриллибиттэрэ. Оттон билигин Чурапчыны үлүүтүгү сбербаан, 1931 сыллаахка аһыллан, бүгүн нэһилиэһиннээх араас өнөлөрү аһорор.

Харгынсажа: "Сбербанкдаа" ижиг биригтээх мизстэлээх
дурдны улуун тамаандаа.

Оксана ЖИРКОВА канд. пед. наук

РСФСР ҮТҮӨЛЭЭХ ВРАҢА С.М. АНАНЬЕВ ААТЫНАН ДИРИННЭЭБИ УЧАСТКОВАЙ БАЛЫЫҢА

1928 сыл атырдьах ыйын 25 күнүгэр Хоттобо 5 куйкалаах ФАП аһыллыбыта, сэбиэдиссэинэн Михаил Владимирович Калинин, акушерканан Татьяна Ефимовна тообута саха нэһилиэнньэтин ортогугар кизэник ымынах, рахит курдук ыарыылары суох онорууга элбэх сыраларын, кыһамныларын, дыобурдарын ууран үлэ-лээбиттэрэ.

1946 сыллаахха М.Н.Аммосова үлэли кэлээт, өссө биир дыһи салбатан, үлэһиттэр олоһор дьылларын бут икки квартиралаах дьыһэз көспүтэ.

1966 сыллаахха Хоттобо 5 куйкалаах, 25 куйка-туллан бүппүтэ. Манна 1968 сыллаахха үөрэбин бүтэрэн Семен Максимович Ананьев кылаабынай бырааһынан ананан үлэли кэлбитэ. Нэһилиэнньэ күүһүнэн күүстээх субьотунньуктары тэрийэн, дьыһ ис оноруутун ситэрэн, саналы үлэһиттэри сүүмэрдээн, 1968 сыл, сэттинньи ый быта. Балыыһа 4 быраастааба, рентген кабинет, родиль-най, детскэй отделениелар бааллара. Врачебнай учаас-так иһигэр Чакыр, Хайахсыт, Хадаар, Уорба, Мэлдьэхси фельдшерскэй пууннара кирирэллэр. Семен Максимо-вич Дирингэ үлэли сылдьан 1978 сыллаахха РСФСР үтүөлээх враһа ааты ылбыта.

1981-1993 сылларга балыыһа кылаабынай бы-рааһынан ССРС доруобуйатын харыстабылын туйгуна Данил Васильевич Павлов үлэ коллективин салайбыта, балыыһа урукку үтүө үгэстэрин, үлэбэ ситиһилэрин салбаабыта. Үтүө суобастаахтык, таһаарылаахтык үлэлээбиттэрэ: акушерка К.Н.Данилова, фельдшердэр М.С.Феокистова, М.К.Эверстова, А.И.Матвеева, сис-тэрэлэр: П.А.Софронова, М.П.Иванова, А.П.Филиппо-ва, Е.А.Новгородова, А.А.Иванова, Е.А.Эверстова, Х.Н.Христофорова, суоллар Л.С.Макаров, тех.үлэһит-тэр: М.П.Романова, Д.К.Монастырев, П.Е.Старости-

на, М.Н.Фомина, Д.К.Тарасова, М.П.Эвер-стов, М.А.Григорьева.

1994-2004 сылларга балыыһа кылаабы-най бырааһынан СР доруобуйатын харыс-табылын туйгуна Анна Петровна Илларио-нова үлэлээбитэ, балыыһа үлэбэ ситиһилэ-рин өссө күүһүрдүбүтэ. Акушерка А.Г.Ко-рякина Саха Республикатын орто сүһүөх эмин үлэһиттэрин "Идэтигэр бастың" кэтэх конкурстарыгар бастакы миэстэ, педиатр-врач В.В.Михайлова республиканской кон-курса "Саха Республикатын бастың педи-атра" номинация хаһаайката буолбута. Он-тон балыыһа профсоюзнай комитетэ "Рес-публиканской эмп үлэһиттэрин профсоюз-най уголоктарын" көрүү конкурсулар бас-такы миэстэни ылбыта.

2001 сылтан кулун тутар ыйтан олохто-ох нэһилиэк сходуң быһаарытынан, ба-лыыһабыт аварийнай туруктанан, үтүө ды-ала хамсааһынынан сана балыыһа дьыһтин тутуутун нэһилиэнньэ сабалаабыта. Бу тутуу кэккэ сылларга араас биричиннэлэринэн кыаллыбатарын быһыл саас бэйэбит эдэр, кэскиллээх ыччалыт, "Томтор-строй" са-лайаччыта П.П.Архипов ылынан, биригээ-дэ тэрийэн үлэли сылдьар, биригэдири-нэн тутууга өр сылларга үлэлээбит И.С.Гри-горьев, маастарынан И.В.Кузьмин үлэлиил-лэр. Билинни туругунан уот тардыта, ис өттүгэр кыра үлэлэр хааллылар. Кылаабынай быраас Е.А.Макаров 25 үлэһиттээх коллективэ салайар. Бары өр сылларга үлэлээбит, ыччалыт үлэһиттэр, ол курдук фельдшердэр М.Р.Артемыева, В.Н.Корякина, Е.С.Пес-терева, тиис бырааһа А.С.Петрова, сисэстэрэлэр Л.А.Протодаконова, А.С.Заровняева, Л.Г.Кирсанова, И.П.Тарасова, Г.В.Пинигина, лаборант-фельдшер С.Е.Пестерева, санитаркалар Т.М.Луковцева, Е.Н.Феду-

лова, И.И.Софронова, повар Э.А.Поисеева, завхоз А.П.Харитонов.

Түгэнинэн туһанан Саха сиригэр гражданскэй меди-цина тэриллибитэ 200 сыллаах үбүлүүһүнэн бары кол-легаларбытын эбэрдэлибит, үлэһиттэр өссө үрдүк си-тиһилэри баһарабыт.

С.И.Попова, Диринг участковой балыыһатын профкомун председателэ.

ЕСЛИ ВЫ ВЫБРАЛИ СПЕЦИАЛЬНОСТЬ ИСТОРИКА И ЮРИСТА

На современном этапе развития общества большую ценность начинают приобретать информация. Именно от правильного использования полученных знаний, в большой мере, зависит конечный результат. В своей статье я решил поделиться с вами с данными, собранными на протяжении последних двух лет.

В Уральскую государственную юридическую академию в этом году на 9 мест было подано 85 заявлений, в т.ч. в институт прокуратуры на 7 мест - 36 заявлений, в институт юстиции на 2 места - 49 заявлений. Таким образом, конкурс в институте прокуратуры составил 5 выпускников на место, в институте юстиции 24 абитуриента на место. Результаты ЕГЭ не принимаются, нужно сдавать экзамены по русскому языку, русской литературе, истории России, плюс психологическое тестирование. Десятибалльная система оценивания. Экзамены нужно сдать не ниже 8 баллов. Коммерческий прием отсутствует.

На юридическом факультете ЯГУ на очном отделении было запланировано 50 бюджетных мест, куда было подано 972 заявления, из них 61 заявление поступило от абитуриентов поступающих вне конкурса, 27 заявлений от медалистов, 57 заявлений от выпускников имеющих целевые направления. Конкурс составил 19 (9 в 2004) абитуриентов на одно место. На заочном соответственно: 377, 26, 9, 26. Конкурс составил 25 (4 в 2004) выпускников на одно место.

В этом году юридический факультет ЯГУ предъявил следующие требования к выпускникам, желающим поступить на очное отделение: нижняя граница для медалистов 71 баллов, нижняя планка для всех абитуриентов по обществознанию 46, по русскому языку 44, по истории России 31. При этом нужно заметить, что экзамен по истории России не является конкурсным. Это значит, что подсчитываются баллы только по русскому языку и обществознанию, а история России идет как зачет, но наличие экзамена по истории обязательно. Проходной балл составил 140 (142 в 2004). По целевым направлениям поступило 13 абитуриентов, вне конкурса 25, медалисты 5, на общих основаниях 7.

На заочном отделении нижняя граница для медалистов составила 71 баллов, обществознание 46, русский язык 44, история России 33. Проходной балл 114 (72 в 2004 году). 3 абитуриента поступили с помощью целевых направлений, 1 вне конкурса, 1 медалист, 10 на общих основаниях.

Выпускники обратились за целевыми в такие государственные учреждения как Верховный суд РС (Я), Прокуратура, Министерство юстиции, Федеральная регистрационная служба, Управление ФСБ по РС(Я), Якутский городской суд, Федеральная налоговая служба. Хочется заметить то, что целевые направления эти учреждения выделяют только выпускникам с высокими баллами. Также целевое направление можно получить окончив факультет довузовского образования и профориентации (ФДОП). Коммерческий прием - 35 тысяч в год.

На историческом факультете ЯГУ на очном отделении было запланировано 70 бюджетных мест. Всего было подано 796 заявлений, из них 66 заявлений поступило от абитуриентов поступающих вне конкурса, 17 заявле-

ний от медалистов, 37 от выпускников, имеющих целевые направления. Конкурс составил 11 (8 в 2004) абитуриентов на одно место. На заочном соответственно: 286, 11, 0, 22. Конкурс составил 19 (10 в 2004) выпускников на одно место.

Исторический факультет ЯГУ предъявил к абитуриентам, желающим поступить на очное отделение следующие требования: нижняя граница для медалистов 71 балл, история России 47, обществознание 43, русский язык 31. Профильными экзаменами являются история России и обществознание, русский язык идет как зачет. Проходной балл составил 121 (122 в 2004 году). По целевым направлениям поступило 14 абитуриентов, вне конкурса 5, медалистов 7, на общих основаниях 44.

На заочном отделении нижняя граница для медалистов составила 71 баллов, обществознание 43, русский язык 31, история России 47. Проходной балл 113 (95). 2 абитуриента поступили с помощью целевых направлений, 13 на общих основаниях. Абитуриенты воспользовались направлениями КГАС, ФДОП, МО улусов, Спортклуба. Коммерческий прием - 32 тысячи в год.

В отличие от ЯГУ в ЯГСХА на экономическом факультете на специальность "юриспруденция" суммируются баллы по обществознанию, истории России, русскому языку. Всего было подано 625 заявлений на 25 мест. На одно претендовало 25 (10 в 2004) абитуриентов. Проходной балл 178 (171 в 2004). Места распределялись следующим образом: целевые улусов 5 абитуриентов, целевые ЯГСХА 10 (эти целевые выделяются спортсменам, и тем, кто хорошо поет, танцует), инвалид 1, сирота 1, после армии 1, Сыдыбыл 1, имеющий единственного родителя-инвалида 1, агрошкола 1, медалист 1, общий конкурс 9. Коммерческий прием - 35 тысяч в год.

Помимо вышеперечисленных ВУЗов есть ряд платных, предлагающих обучение по специальности "юриспруденция" (ЯЭПИ, ЯФ БГУЭП, ЯФ СГУ, ЯФ СПГУП и т.д.).

В конце несколько универсальных советов:

1. Первый приоритет (соответственно эта специальность в заявлении пишется первым) ставится на ту специальность, на которую вам хочется поступить в первую очередь. Не смейтесь, были и такие абитуриенты.

2. Не стоит выбирать и указывать только престижные специальности в заявлении. Есть реальный шанс вообще никуда не поступить. Я знаю по крайней мере четверых таких абитуриентов.

3. В Якутске ЕГЭ писать сложнее, да и консультации недорого обойдутся (от 100 до 400 рублей в час, в зависимости от квалификации преподавателя).

4. Чтобы поступить без проблем нужно написать ЕГЭ по профильным предметам за 70 баллов.

5. ГИФО отменено, соответственно в ЯГУ только одно зачисление, продвижения очереди практически нет.

Желаю вам всем удачи, но все равно замечу, бюджетных мест на всех не хватит...

Е.Н.МЕСТНИКОВ,
учитель истории, обществознания и права
Мугудайской СОШ.

Бийиги нэһилиэккитигэр "Кэрэл" ычат түмсүүтэ үлэтин сабалаата. Бу тыл "кэрэ кыргыттар, эрэл уолаттар" дьэнтэн тахсыбыт. Түмсүүнү ычат лидерэ Николай Седалищев, сынныалай киинин директора Конон Чахов, уонна методист Александр Платонов илээн-сабалаан үлэлэтэн эрэллэр.

Ааспыт субуотага дьоро күн буолан ааста. Ылалы ытар Таатта улуһун Уус-Таатта нэһилиэгиттэн "Тускул" эдэр ычат түмсүүтэ үлэтин-хамнаһын сырдата, билсигэ ыалдьыттаан барда.

"Тускул" түмсүү тэриллибитэ номуо бэһис сыла, лидеринэн Егор Кучуров, уус-уран салайааччынан Нарыйа Чепалова үлэлииллэр.

Дьоро күммүт "Эдэр ычат билинни олоххо по-

БОЛТОҔОБО- "КЭРЭЛ" ЫЧЧАТ ТҮМСҮҮТЭ

зицията" түмсүү үлэтин-хамнаһын туһунан санаа атастаһыта төгүрүк остуолунан сабалаанна. Онтон салгыы ырыа, көр-күлүү, үнүү арыаллаах икки өттүттэн туруоруллубут эбэрдэ концерт көрөөччүлэр куттарын тутта, бийирбиллэрин ылла. Ол кэнниттэн дьоро кизэбит уоттаах-күөстээх үнүүһүнэн түмүктэннэ.

Нөүгө күн ыалдьыттарытын кытта тутуспутунан "Олонхо Дойдута" комплексы көрө, муус ыла Кындалга сырыттыбыт. Дьылээхтэр олус истинник көрүстүлэр, К.К.Колесов бэйэтин айымньытын сийилии кэрнтэ сылдьан кэпсээтэ. Саха киһитин сизиринэн ирэ-хоро кэпсэтин, чэй истибит, астына аһаатыбыт. Комплекса муус ылан дьылээхтэри үөртүбүт, махталларын ыллыбыт. Салгыы ыаллыы нэһилиэккитигэр Хатылыга санаа атастаһан, астына үнүүһүнэн дуоһуа сынныанньыбыт.

"Кэрэл" ычат түмсүүтэ бастакы хардытын онороругар күүс-көмө буолбут олохтоох дьаһалтаа (баһылык Н.Н.Попов), комплекс хаһаайыттарыгар Александра Егорова, Ким Конфеевич Колесовтарга барба махталбытын тиздэбит.

Н.Бушуева.

Автор сурутар этиллер санаа
редакция позицияггар малды сөп түбэлэр
буолбатах. Сурушка ыйылар чакчылар
кырдыктаахтарыггар элликтикэни
автор тус бэйэте сүгөр.